

INNSPILL

Innføring av avstandskrav til kantvegetasjon ved bruk av plantevernmidler for å beskytte viltlevende planter, bier og andre leddyr

Naturvernforbundet viser til høringsbrev fra Mattilsynet av 07.11. 2024.

Vi støtter forslaget om konkrete avstandskrav til kantvegetasjon slik det er beskrevet i høringsbrevet i pkt. 1.1. Generelt er det positivt at man vil innføre avstandskrav til kantvegetasjon ved bruk av plantevernmidler for å beskytte biologisk mangfold. Et slikt krav er allerede innført i Sverige og Danmark og det er positivt at Norge nå følger etter.

Videre vil vi påpeke at avstandskravene må fastsettes slik at potensiell avrenning/avdrift av gift til vassdrag unngås. Avstandskrav må fastsettes mot alle naturlige vegetasjonskantsoner og anlagte, pollinatorvennlige arealer i jordbrukslandskapet samt vegeterte buffersoner, definert på det tidspunktet nye regler innføres.

Bakgrunn og innspill

I en tid med naturkrise og omfattende insektdød anser Naturvernforbundet at det er på høy tid at slike krav også innføres i Norge. Det er av stor viktighet at både naturlige kantsoner og alle typer anlagte pollinatorvennlige arealer skånes mot sprøyteavdrift. Dette er særlig viktig for pollinatorer og alle andre insekter, smådyr, planter, moser og sopp men også for dyr høyere opp i næringskjeden fordi giftstoffene har betydelige negative effekter på det biologiske mangfoldet. Dette er også i tråd med intensjonene i naturavtalen og mål 7 om å redusere forurensing samt målene om å bevare og restaurere natur.

Et mål om giftfri matproduksjon?

Det eksisterer allerede et regelverk med avstandskrav til vannflater med ulike former for pålegg og unntak. Det er på høy tid at all natur i og inntil jordbruksarealer beskyttes. Dette er levesteder for et stort biologisk mangfold, inkludert pollinatorer som også jordbruket selv er avhengig av. Det er viktig med fagbaserte og konkrete avstandskrav som sikrer at arealet som grenser til kantvegetasjonen ikke sprøytes fordi dette er nødvendig for å beskytte naturen og artsmangfoldet mot uakseptable effekter fra forskjellige plantevernmidler.

Naturvernforbundet mener at avstandskrav må gjelde alle stoff som har kjent negativ virkning og ulike avstandskrav må tilpasses stoffenes ulike kjente og mindre kjente farlighetsgrader definert av toksikologer og økologer. Krav bør også innføres for stoffer som man ikke kjenner godt nok med gode «føre var»-marginer i tråd med naturmangfoldloven. Et generelt utgangspunkt bør trolig være minimum 5-10 meter fra naturlig kantsoner og vegetasjonssoner sett i lys av naturmangfoldlovens føre-var-prinsipp. Maksimum avstandskrav på 30 meter høres normalt riktig ut. Stoffe som er så farlige at 30 meter ikke er nok må forbys.

Dette gjelder konvensjonelt jordbruk som bruker sprøytemidler. Naturvernforbundet vil understreke at målet må være å få ned andelen sprøytemidler i norsk jordbruk generelt og minner om at dess mere økologisk jordbruk dess mindre sprøytebehov. Avstandskravene erkjenner at det benyttes stoffer som er uønsket å få ut i naturen og som har negative effekter på biologisk mangfold. Det betyr også at bruk av stoffene bør reduseres over tid, noe som må bety en overgang til et giftfritt jordbruk og en giftfri matproduksjon.

Kantsoner underlagt ulike lover og myndigheter

Effekten av et avstandskrav vil kunne variere bl.a. avhengig av definisjonen av kantvegetasjon. Slik det står i dokumentet, er kantvegetasjon vegetasjon som grenser mot arealet som skal behandles (dvs. alle typer vegetasjon bortsett fra tilgrensende avlinger). Det åpnes imidlertid for å gjøre unntak for avstandskravet til områder der det er begrenset biologisk mangfold. Med en slik begrensning vil det være stor fare for at noen velger å fjerne verdifull kantvegetasjon for å slippe å overholde avstandskravet. Det er nå i flere år arbeidet for å få bønder til å etablere og skjøtte pollinatorvennlige soner både på og utenfor jordbruksarealet. Hvis avstandskravet kommer til å gjelde bare for kantvegetasjon av betydning for det biologiske mangfoldet, vil slike verdifulle kantsoner være i fare. Mattilsynet er bekymret for det og Naturvernforbundet mener at det kan bli et stort problem som forverrer situasjonen for trua arter.

Kantsoner og vegetasjonssoner anses av mange naturvern- og miljøgrupper som svært viktige. Ved innføring av nye regler bør man samtidig og som et minimum definere alle etablerte kantsoner og ulike former for vegetasjonssoner som skal legges til grunn for oppfølging av regelverket, inkludert arealer der kantsonen er fjernet men må reetableres. Dette kan gjøres enkelt med dagens satellitt-teknologi, og dermed vil Mattilsynets bekymring for at «bonden kan fjerne kantsona for å sprøyte helt ut» ikke være en relevant problemstilling.

Avstandskrav må gjelde alle naturlige vegetasjonskantsoner og anlagte, pollinatorvennlige soner uansett om kantsonen er økologisk intakt eller ikke. Det er jo kantsoner selv om den for eksempel er flatehogd og har mistet mye av sin økologiske funksjon. Selv om kantsonens økologiske funksjon er sterkt redusert, så må bredde og avstandskrav gjelde. I tilfeller der en økologisk funksjonell kantsoner mangler må i utgangspunktet avstandskravet økes for at kantsonen skal kunne utvikle seg og på nytt bli økologisk funksjonell. Tilskudd til økologisk

restaurering av fraværende eller reduserte kantsoner vil kunne gi en nyttig tilleggseffekt i tråd med den internasjonale naturavtalen. Som ekstra gulrot vil en restaurert kantsoner over tid kunne redusere avstandskravet. Artsrike kantsoner har også vist seg å bidra til økt produksjon både av pollinatoravhengige avlinger og andre avlinger som nyter godt av at det finnes insekter i kantsonene som bekjemper skadedyr på jordbruksarealet.

Det er et problem med avstandskrav siden det allerede eksisterer andre avstandskrav som forvaltes av forskjellige myndigheter. Og det er også et problem at kantsoner forvaltes av forskjellige myndigheter, NVE mot vann og vassdrag, landbrukslovverk mot andre naturtyper og naturmangfoldloven mot verneområder/utvalgte naturtyper. Det er komplisert for bonden å forholde seg til slike forskjellige, men lignende krav, og det kan fort bli gjort feil. Det vil derfor være ønskelig at man samordner de ulike kravene på en måte som gjør det lettere å forholde seg til dem og at de defineres, forvaltes og behandles likt av ulike myndigheter.

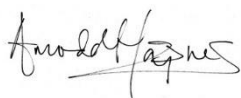
Naturvernforbundet vil derfor foreslå at myndighetene starter arbeidet mot en samordning av definisjon, forvaltning og krav knyttet til kantsoner og andre, ulike former for kantvegetasjon.

Uheldige bieffekter

Hvor stort avstandskravet blir vil også påvirke effekten av at det innføres. Det er viktig at det blir brede nok soner avhengig av stofftype og kantsonetype, til å virkelig beskytte viltlevende planter, bier og andre leddyr. I Norge finnes det en del små jordarealer. Selv om de er små bidrar de til matproduksjon av forskjellig slag og bør opprettholdes siden Norge har et så lite totalt areal av dyrket mark. Det vil derfor være negativt om krav om stor avstand vil føre til at små jorder legges brakk. Her må Mattilsynet finne mekanismer som både sikrer at matjord dyrkes samtidig som gode nok hensyn tas til vill natur og biologisk mangfold for å unngå uønsket og farlig spredning av giftstoffer fra jordbruket.

Faktagrunnlag knyttet til alvorlighetsgrad og insektdød er tydelig beskrevet. Naturvernforbundet forventer derfor en snarlig implementering av et betydelig strengere lovverk enn det som praktiseres i dag.

Med vennlig hilsen
Naturvernforbundet

Arnodd Håpnes

